

Opvolgingsonderzoek van het toezichtsonderzoek 'Eenheden van gespecialiseerde interventie'

Bespreking van de zelfevaluatie

Vast Comité van Toezicht op de politiediensten

Tekst parlementaire begeleidingscommissie

Luchtfoto: WIM ROBBERECHTS & Co

Bron: Kamer van volksvertegenwoordigers, foto gerealiseerd met medewerking van de Directie Luchtsteun van de federale politie.

INHOUD

1. INLEIDING	1
2. OVERZICHT VAN DE GEVOERDE EN LOPENDE ONDERZOEKEN	1
2.1 Situering en samenvatting van het onderzoek	1
2.2 Eerste opvolgingsonderzoek	1
2.3 Tweede opvolgingsonderzoek	2
3. ONDERZOEKSBEVINDINGEN EN CONCLUSIES TWEEDE OPVOLGINGSONDERZOEK	3
4. BESPREKING EDS-TUSSENKOMST	6
4.1 Korte toelichting van de casus	7
4.2 Enkele reflecties	7
5. BESLUIT	8
6. AFKORTINGEN	9

1. Inleiding

1. Dit rapport is een weergave van de bevindingen van het Vast Comité P na analyse van de zelfevaluatie door de federale politie met betrekking tot een aantal aanbevelingen die werden gedaan in zijn eerder verslag *‘Opvolgingsonderzoek van bepaalde aanbevelingen opgenomen in het toezichtsonderzoek ‘Eenheden van gespecialiseerde interventie’*’.
2. In een tweede onderdeel van dit rapport wordt de werkbaarheid van de tot op heden uitgewerkte EDS-procedure afgetoetst aan een concreet incident waarvan het Vast Comité P kennis kreeg via een meldingsfiche GPI 62.

2. Overzicht van de gevoerde en lopende onderzoeken

2.1 Situering en samenvatting van het onderzoek

3. In het toezichtsonderzoek *‘Eenheden van gespecialiseerde interventie’*, dat in 2013 werd opgestart naar aanleiding van het overlijden van Jonathan Jacob, formuleerde het Vast Comité P verschillende aanbevelingen.

2.2 Eerste opvolgingsonderzoek

4. Eind 2015 werd door het Vast Comité P een eerste algemeen opvolgingsonderzoek gevoerd met betrekking tot de aanbevelingen die in 2014 waren geformuleerd inzake de eenheden van gespecialiseerde interventie voor de geïntegreerde politie.

5. Binnen de opzet van dat onderzoek werden destijds de volgende conclusies geformuleerd:

- *“uit de informatie ontvangen van de nationale opleidingscoördinator moeten we besluiten dat er blijvend bijzondere aandacht moet besteed worden aan het op peil houden van de competenties en vaardigheden inzake geweldsbeheersing van de individuele politieambtenaar;*
- *deze rapportering laat evenwel niet toe conclusies te trekken of er zich op het vlak van de inhoudelijke coördinatie van de erkenningsdossiers evenals in het R&D-kennisgebied positieve kenteringen aandienen;*
- *verder moeten we besluiten dat er actueel geen procedure werd ontwikkeld noch dat hiertoe initiatieven werden genomen voor een gewelddadige/onhandelbare persoon in een cel, hoewel deze type-interventie expliciet staat opgenomen in de niet-limitatieve lijst ‘bijzondere bijstand’ van de GPI 81¹”.*

.....

¹ Omzendbrief GPI 81 van 21 juli 2014 betreffende het algemene referentiekader van ‘Bijzondere Bijstand’ in de lokale politie, BS 14 augustus 2014.

2.3 Tweede opvolgingsonderzoek

6. Toen op 19 augustus 2020 de videobeelden van de bejegening van Jozef Chovanec in de politiecel in de openbaarheid werden gebracht door de pers, was meteen duidelijk dat de tussenkomsten van de politie en de medische hulpverleners veel gelijkenissen vertoonden met de politie-interventie ten aanzien van Jonathan Jacob.

7. Het Vast Comité P startte een opvolgingsonderzoek om na te gaan in welke mate de geïntegreerde politie invulling had gegeven aan zijn aanbevelingen uit het destijds gevoerde toezichtsonderzoek 'Eenheden van gespecialiseerde interventie', en dit niet enkel voor de gespecialiseerde steun en interventie van de federale politie en de eenheden van bijzondere bijstand van de lokale politie maar ook voor de eerstelijnswerking in de schoot van zowel de lokale als de federale politie.

8. Op 31 oktober 2020 verscheen in *De Morgen* een persartikel waarin het laatste levensuur van Lamine Bangoura wordt gereconstrueerd.

9. Omdat de aard van de politie-interventie jegens Lamine Bangoura ontegensprekelijk gelijkaardig was aan de politionele tussenkomsten ten aanzien van Jonathan Jacob en Jozef Chovanec, met name het in bedwang houden van de persoon, besloot het Vast Comité P om aanvullend oog te hebben voor de (immobilisatie)technieken die binnen de geïntegreerde politie worden aangeleerd en toegepast, waaronder het overmeesteren, de vasculaire halsomstrengeling, de aanwending van (arm)klemmen, het gebruik van plastic strips, ...

10. Dat opvolgingsonderzoek werd uitgevoerd met de onderstaande doelstellingen:

- *nagaan of er binnen de geïntegreerde politie een procedure 'onhandelbare personen' werd uitgewerkt;*
- *verifiëren in welke mate er, in overleg met de medische sector, richtlijnen werden uitgewerkt inzake de omgang met personen die verschijnselen vertonen van het excited delirium syndroom (EDS);*
- *de coördinatiemechanismen voor de opleidingen geweldsbeheersing in beeld brengen;*
- *een stand van zaken schetsen van de wijze waarop de federale politie invulling geeft aan R&D in het domein van de geweldsbeheersing ten behoeve van de geïntegreerde politie en;*
- *nagaan op welke wijze de geïntegreerde politie de aangeleerde technieken (armklem, vasculaire halsomstrengeling, boeien, gebruik van strips, ...), al dan niet in overleg met partners, aan permanente risicobeheersing*

onderwerpt en bijstuurt in het licht van een restraint asphyxia met of zonder kenmerken van EDS bij de arrestant.

11. In dat opvolgingsrapport werden opnieuw een reeks aanbevelingen geformuleerd waarbij *in fine* aan de geïntegreerde politie gevraagd werd om, 6 maanden na datum van het publiek maken van het rapport, een zelfevaluatie op te maken die in het bijzonder betrekking heeft op de mate van realisatie van een aantal specifiek aangeduide aanbevelingen en het resultaat hiervan over te maken aan het Vast Comité P.

12. Het Vast Comité P ontving deze zelfevaluatie op 14 januari 2022. Het is deze zelfevaluatie, gekoppeld aan de resultaten van een aantal verificaties uitgevoerd door zijn Dienst Enquêtes P, die het voorwerp uitmaakt van dit rapport.

3. Onderzoeksbevindingen en conclusies tweede opvolgingsonderzoek

13. Hierna wordt per aanbeveling die diende opgevolgd te worden door de geïntegreerde politie de actuele toestand weergegeven.

Aanbeveling 1

Het Vast Comité P beveelt aan dat er prioritair werk wordt gemaakt van het voltooiën van het opleidingsaanbod voor de eerstelijnsdiensten inzake de problematiek van onhandelbare personen (celprocedure - werken in een kleine ruimte).

Stand van zaken:

Van de 9 politiescholen zijn (is) er:

- 4 die deze opleiding aanbieden als voortgezette opleiding;
- 4 die deze opleiding niet aanbieden, waarbij 1 school aangeeft dat er werken lopende zijn aan de cellen en er uitgaande van de politiezones ook nog geen concrete aanvragen zijn en 1 school meedeelt dat dit aanbod wel degelijk gedaan zal worden;
- 1 die aangeeft dat deze opleiding werd geïntegreerd in de module EDS 2 en taser.

Aanbeveling 2

Wat de problematiek inzake EDS betreft, beveelt het Vast Comité P aan dat:

- a. er gestaag verder wordt gewerkt aan de ontwikkeling en de uitrol van de twee overige modules EDS (modules 2 en 3);*
- b. de diverse politiescholen de module 1 zo spoedig mogelijk integreren in de basisopleiding;*

- c. de verschillende politiescholen, in samenspraak met de geïntegreerde politie, dringend een voortgezet opleidingstraject uitwerken ten behoeve van de eerstelijnsmedewerkers;**
- d. de (lokale) specialisten geweldsbeheersing deze problematiek integreren in hun trainingen geweldsbeheersing.**

Stand van zaken:

- a. Op basis van de zelfrapportering van de federale politie kan het Vast Comité P besluiten dat:
 - de inhoud van het erkenningsdossier ‘module EDS 2’ vanaf januari 2022 is opgenomen in de basisopleidingen;
 - de werkzaamheden voor het erkenningsdossier en het handboek van de module EDS 3 gefinaliseerd zijn in het Nederlands², waardoor, na validatie op het strategisch platform geweldsbeheersing en CC GPI en het overleg op het Hoog Overlegcomité, deze opleiding vanaf 2023 georganiseerd zal kunnen worden.

- b. Op basis van de informatie ontvangen van de politiescholen, kan het Vast Comité P het volgende besluiten:
van de 9 politiescholen zijn (is) er:
 - 8 politiescholen die de module EDS 1 hebben geïntegreerd in de basisopleiding en 1 niet, zijnde de politieschool Antwerpen (Vesta) omdat hier naar eigen zeggen geen ruimte voor is. Op 5 september 2022 kreeg het Vast Comité P van de directie van de politieschool Vesta evenwel de bevestiging dat deze opleiding intussen was ingepland voor elke promotie gestart vanaf 1 oktober 2021;
 - 3 politiescholen die de module EDS 2 al hebben geïntegreerd in de basisopleiding, 1 school die de integratie ervan in het lessenpakket onderzoekt, 2 scholen die dit niet wensen te doen en 3 scholen die hierop geen specifiek antwoord verstrekken.

Het Vast Comité P heeft de directeur van de politieschool Vesta een brief gestuurd waarin 1) de vaststelling werd meegedeeld dat de Antwerpse politieschool de enige school is die de module EDS 1 niet aanbiedt in de basisopleiding, niettegenstaande dit voor zover het Vast Comité P gekend een verplichting is, 2) wordt gesteld dat er aangenomen wordt dat deze (beleids)keuze ergens wordt geattesteerd, zodat een leidinggevende (van zowel de lokale als de federale politie) die een inspecteur onder zijn of haar leiding krijgt die afstudeerde aan de politieschool Vesta dit ook effectief weet en desgevallend de nodige initiatieven kan nemen om deze medewerker te laten vormen via de weg van de voortgezette opleiding en 3) afrondend wordt gerefereerd aan het recente verslag van het Rekenhof aan de Kamer van volksvertegenwoordigers (mei 2022) met als onderwerp ‘Basisopleiding voor politie-inspecteurs’ en meer bepaald naar volgende aanbeveling ‘*Ervoor zorgen dat de opleiding op homogene wijze wordt uitgevoerd, wat ook geldt*

.....
² De Franse versie volgt.

voor de organisatie van het werkplekleren en de nadere regels voor de evaluatie’.

- c. Op basis van de informatie ontvangen van de politiescholen, kan het Vast Comité P het onderstaande besluiten:
van de 9 politiescholen zijn (is) er:
- 7 die zowel de module EDS 1 als de module EDS 2 aanbieden of aangeboden hebben als voortgezette opleiding. Bepaalde scholen bieden de module niet meer aan omdat er gekozen werd voor een ‘train the trainer’-aanbod en de (meeste) specialisten van de politiezones werden gevormd;
 - 1 school die enkel de module 1 aanbiedt;
 - 1 school die hierover niet rapporteert.
- d. Wat de bijscholingen van de specialisten geweldsbeheersing betreft, meldt de CG dat het programma van 2021 (manipulaties en drills met de collectieve bewapening en de reactie op agressie met blanke wapens - messen) in 2022 verder zal lopen voor hen die deze module nog niet konden volgen. Voor de specialisten geweldsbeheersing die voormelde module reeds gevolgd hebben, beveelt het departementshoofd Geweldsbeheersing en Sport aan om de module EDS 2 te volgen.

Aanbeveling 6

Het Vast Comité P beveelt aan om bij de verdere uitwerking van de gestructureerde multidisciplinaire aanpak ‘opvang van personen die zich in een psychische crisissituatie bevinden’ (module 3) de nodige aandacht te besteden aan de wederzijdse informatiedoorstroming tussen de politie en de noodcentrales 112 bij de melding van incidenten waarbij medische bijstand vereist is, waaronder EDS.

Stand van zaken:

Op het multidisciplinair niveau werd in de werkgroep ‘KAYA’, onder voorzitterschap van advocaat-generaal Ingrid Godart, de definitie van ‘personen in crisis’ zo goed als gefinaliseerd. Tevens werd het tussenkomstprotocol bestendigd, namelijk de politie-interventie, behalve in geval van wettige verdediging en acuut levensgevaar, uitstellen tot aankomst van de MUG en waarbij de politie de medische interventie faciliteert.

Aanbeveling 7

Het Vast Comité P beveelt aan om, in samenspraak met de Nationale Raad voor Dringende Geneeskundige Hulpverlening, EDS mee op te nemen in de triageprotocollen van de “Belgische handleiding voor medische regulatie” die de noodcentrales 112 in staat stellen om de gepaste medische hulpverlening ter plaatse te sturen.

Stand van zaken:

Het diensthoofd Dringende Geneeskundige Hulpverlening van de FOD Volksgezondheid, dokter Van der Auwera, meldt dat hij deze problematiek samen met

Binnenlandse zaken (politie en civiele veiligheid (112)) heeft opgenomen en er binnen een werkgroep getracht wordt te komen tot realistische operationele procedures ter zake.

De CG deelt later (20 juli 2022) mee dat de werkgroep 'preventie & veiligheid', onder voorzitterschap van directeur-generaal Philip Willekens van de FOD Binnenlandse Zaken - ADV&P, een flowchart heeft ontwikkeld van de ideale oproep naar de noodcentrales 112 en dit samen met een begeleidende nota. Binnen de GPI werd deze informatie verspreid via GPI News van 8 juli 2022.

Aanbeveling 8

Het Vast Comité P beveelt aan om de toegankelijkheid van de opleiding EDS voor het personeel verbonden aan de noodcentrales 112 beter kenbaar te maken.

Stand van zaken:

Het opleidingsaanbod werd minstens door het Vast Comité P onder de aandacht gebracht van de Algemene Directie Civiele Veiligheid van de FOD Binnenlandse Zaken en de deelname van enkele operatoren of experts wordt bekeken.

Aanbeveling 9

Het Vast Comité P beveelt aan dat de federale politie dringend de nodige initiatieven neemt zodat het departement Geweldsbeheersing en Sport de rol van 'kenniscentrum geweldsbeheersing' volwaardig kan invullen ten behoeve van de geïntegreerde politie.

Stand van zaken:

De CG rapporteert dat hij het Vast Comité P bij gewijzigde context op de hoogte zal houden.

4. Bespreking EDS-tussenkomst

14. Op basis van een ontvangen 'meldingsfiche GPI 62³' liet het Vast Comité P zijn Dienst Enquêtes P verdere informatie inwinnen bij een bepaalde politiezone.

15. Deze fiche werd opgesteld naar aanleiding van een tussenkomst tegenover een persoon die handelingen stelde en symptomen vertoonde die werden herkend als zijnde die van een EDS-patiënt.

.....

³ De omzendbrief GPI 62 van 14 februari 2008 betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus, voorziet in het HOOFDSTUK IV. - Meldingen van incidenten - in het punt 2 in volgende bepaling: "2. Ik vestig de aandacht van de functionele meerdere op het feit dat elke gebeurtenis die gepaard gaat met gewelddaden waarbij al dan niet gebruik is gemaakt van de politiebewapening, interventietechnieken of -tactieken, het voorwerp zullen uitmaken van een meldingsplicht. [...]".

4.1 Korte toelichting van de casus

16. De interventieploeg werd gevraagd zich te begeven naar een bepaald adres omdat de dienst 100 dringende bijstand vroeg omdat het personeel van een ziekenwagen te maken had met een agressief persoon. Deze persoon zou onder invloed zijn van medicijnen en alcohol.
17. De man trok op een bepaald ogenblik zijn kleren uit, ging vervolgens in een plas water liggen en nam uiteindelijk de vlucht.
18. Op basis van deze informatie en na ruggespraak met de betrokken ambulanciers, werd door de politie een MUG-arts ter plaatse gevraagd.
19. Op het moment dat de man gelokaliseerd kon worden, werd met in versterking gekomen ploegen een dynamische perimeter ingesteld, dit in afwachting van de komst van de MUG-arts.
20. Aangezien 1) betrokkene in een loods van een boerderij was gelopen, 2) er buiten werkzaamheden bezig waren (bulldozer die er rondreed), 3) de politiemensen geen inschatting konden maken van de activiteiten die zich in voormelde ruimte mogelijk voordeden noch van het materiaal dat zich daarin bevond, 4) de tussenkomst van de medische hulpdiensten gevraagd was wegens een eerder ondernomen zelfmoordpoging van de man en 5) deze persoon tijdens zijn vlucht verontrustende symptomen had vertoond (naar de borst grijpen, hevig ademen en transpireren), heeft de politie terecht geoordeeld dat ze diende tussen te komen.
21. Ondertussen had de interventieploeg, via de OGP met dienst (die op zijn beurt nogmaals om de MUG-arts had verzocht), vernomen dat de MUG-arts niet zou tussenkomen gezien de werklast op zijn afdeling en het feit dat de persoon nog niet 'gevat' was.
22. De politieman die al eerder het woord had gevoerd, sprak de man in de loods aan met zijn ondertussen vernomen voornaam en vroeg hem plaats te nemen in de ziekenwagen. Hieraan werd gevolg gegeven.

4.2 Enkele reflecties

23. De tussengekomen politiemensen hebben de (mogelijke) EDS-signalen onmiddellijk kunnen identificeren en hebben vervolgens hun interventie maximaal afgestemd op de voorgeschreven procedure.
24. De procedure (fiche) voorziet dat de politie de MUG-arts ter plaatse vraagt en dat de patiënt bij voorkeur wordt overgebracht door een ziekenwagen met begeleiding van een arts. Moet er een andere procedure worden voorzien wanneer de MUG-arts aangeeft niet te komen? Het Vast Comité P is de mening toegedaan dat het niet de bedoeling mag zijn dat de problematiek van het

beoordelen van de medische toestand terug wordt overgeheveld naar de politie (nu er een procedure werd ontwikkeld en onderricht binnen de geïntegreerde politie). In elk geval dringt zich een medische beslissing op het terrein op. Mogelijk is er in dit geval een (meer actieve) rol weggelegd voor de ter plaatse gestuurde ambulanciers/verplegers?

25. Misschien voorziet de module EDS 3 (politietussenkomst psycho-medische urgenties) in aanvullende mogelijkheden/werkingsregels?

26. Anderzijds is het zo dat deze procedure vrij nieuw is en we er logischerwijze mogen van uitgaan dat ze (op termijn) bijgestuurd zal worden, idealiter op basis van een goed ingevulde 'meldingsfiche GPI 62'. Mogelijkerwijs dient deze rapporteringsverplichting op een of andere manier opgenomen te worden in de preventiefiche EDS.

5. Besluit

27. Volgende aanbevelingen kunnen als gerealiseerd beschouwd worden:

- de celprocedure - werken in een kleine ruimte: er bestaat een erkend opleidingsaanbod dat in verschillende politiescholen als voortgezette opleiding wordt aangeboden, zal worden aangeboden of kan worden aangeboden als hiertoe een behoefte wordt geformuleerd door een politiezone;
- de ontwikkeling van de module EDS 2: er bestaat een erkenningsdossier maar het (verplichte) aanbod in de basisopleiding is nog niet in elke politieschool een feit;
- de wederzijdse informatiedoorstroming tussen de politie en de noodcentrales 112 bij de melding van incidenten waarbij medische bijstand vereist is, waaronder EDS: er werd een flowchart ontwikkeld van de ideale oproep naar de noodcentrales 112 om deze in staat stellen de gepaste medische hulpverlening ter plaatse te sturen en het tussenkomstprotocol werd bestendigd;
- het beter kenbaar maken van de toegankelijkheid van de opleiding EDS voor het personeel verbonden aan de noodcentrales 112.

28. Onderstaande aanbevelingen bevinden zich in een eindfase:

- de ontwikkeling van de module EDS 3;
- de bijscholing van de specialisten geweldsbeheersing in de module EDS 2.

29. Volgende aanbeveling dient verder opgevolgd:

- het departement Geweldsbeheersing en Sport de rol van 'kenniscentrum geweldsbeheersing' volwaardig laten invullen ten behoeve van de geïntegreerde politie.

6. Afkortingen

CC GPI	Coördinatiecomité van de Geïntegreerde Politie
CG	Commissaris-generaal van de federale politie
EDS	Excited Delirium Syndroom
	module EDS 1: herkenning van het syndroom en goede praktijken
	module EDS 2: praktijkopleiding met rollenspelen
	module EDS 3: Psychisch-Medische Urgenties (PMU): een opleiding waarin meerdere types van verwarde personen die dringende medische bijstand nodig hebben aan bod komen en de wenselijke aanpak duidt
FOD Binnenlandse Zaken - ADV&P	Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken - Algemene Directie Veiligheid en Preventie
GPI	Geïntegreerde politie/Police intégrée
MUG	Mobiele urgentiegroep
OGP	Officier van gerechtelijke politie
PMU	Psychisch-Medische Urgenties
R&D	Research and Development